

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ. КАЛЬКИ І ЗАПОЗИЧЕНІ СЛОВА У НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТАХ

І. Кривулькін, кандидат фізико-математичних наук, заступник директора з наукової роботи, НДІ мікрографії, голова ТК 40 «Страховий фонд документації»,

І. Гребцова, провідний інженер-технолог, НДІ мікрографії, м. Харків

ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ. КАЛЬКИ И ЗАЙМСТВОВАННЫЕ СЛОВА В НОРМАТИВНЫХ ДОКУМЕНТАХ

И. Кривулькин, кандидат физико-математических наук, заместитель директора по научной работе, НИИ микрографии, председатель ТК 40 «Страховой фонд документации»,
И. Гребцова, ведущий инженер-технолог, НИИ микрографии, г. Харьков

TERMINOLOGY STANDARDS. LOAN TRANSLATION AND LOANWORDS IN NORMATIVE DOCUMENTS

I. Kryvulkin, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Vice-Director in Science, Research Institute of Micrography, Head of TC 40 «Documentation Insurance Fund»,
I. Grebtsova, Senior Process Engineer, Research Institute of Micrography, Kharkiv

Перехід до вживання української науково-технічної термінології замість звичних чужомовних термінів і типових російських кальок зумовлений вимогами стандартів [1, 2]. Сучасна українська мова, особливо україномовна термінологія, засмічені як на лексичному, так і на синтаксичному рівні. Однак до вживання термінів ставиться потрібно дуже уважно, враховуючи законодавство України та упроваджені за часи незалежності терміни. Процес становлення української термінології є дуже активним у всіх галузях, тому важливо враховувати пропозиції науковців та ретельно їх обговорювати. Враховуючи тільки один підхід, можна припуститись чимало помилок, які буде важко виправити.

На цій проблемі в публікаціях, наукових доробках і посібниках неодноразово акцентували увагу вітчизняні науковці М. Дрозд, М. Гінзбург, Т. Кияк, В. Плєскач, розробники стандартів, працівники

У статті проаналізовано термінологічні національні стандарти щодо вживання кальок, запозичених слів та недозволених термінів. Розглянуто причини, наведено приклади, запропоновано шляхи усунення накопичених недоліків.

І. Кривулькін

І. Гребцова

подальшу її стильову розбудову, що можливе при широкому функціонуванні мови в усіх сферах суспільно-політичного й наукового життя, чому сприятиме відбір та опрацювання термінів, які підлягають упорядкуванню і стандартизації з позицій чітко вироблених, обґрунтованих логічних та лінгвістичних критеріїв» [14, с. 506].

Потрібно з'ясувати специфіку формування структури кожної термінологічної системи, вивчити історію вироблення міжнародних і власних критеріїв у підході до стандартизації термінів. Тільки на таких засадах можна буде українізувати комп'ютер, закласти в нього український термінологічний матеріал, щоб виявити усі розбіжності у терміновживанні, уніфікувати терміни, домогтися єдності плану змісту і плану вираження, дотримання вимог логічних і лінгвістичних мікро- і макросистем класифікацій понять з урахуванням усіх глибинно-семантичних можливостей [14, с. 506].

Однак введення українських термінів замість усталених не завжди є виправданим, це може призвести до непорозуміння під час їх практичного вживання не фахівцями, а їх користувачами. Особливо це стосується уведення нових лексем-дублетів до усталених у спеціальному мовленні термінів. Наведемо приклади. Недоречно замість *кегель шрифту* використовувати терміносполуку *розмір шрифту*, замість *гарнітура шрифту* — *дизайн шрифту* або *шрифтовий фон, портретна орієнтація, альбомна орієнтація* замість *вертикальний формат* чи *горизонтальний формат* [15, с. 239].

Трапляється серед запропонованих авторами україномовної версії термінів лексичний і граматичний суржик — *набір* замість *складання*, *поля* замість *береги*; *пробіл* замість *прогалина*; *верстка (на позначення процесу)* замість *верстання*; *ввід тексту* замість *введення тексту* тощо [15, с. 239].

У [2] наведено приклади вживання термінів, дотримуючись яких, можна уникнути помилок:

Неправильно	Правильно
виходячи з вищенаведеного	беручи до уваги (зважаючи на) наведене вище
трави, які вирощуються	трави, що їх вирощують
У присутності вольтметра	за наявності вольтметра
викликають небезпечні факти	спричиняють (зумовлюють) небезпечні чинники
з метою	зادля; для; щоб

Беручи до уваги проаналізовані в цій роботі термінологічні стандарти, можемо дійти висновку, що з урахуванням вимог стандарту [2] існує нагальна потреба під час переглядання чинних термінологічних стандартів, виданих у 1993—2005 роках, та розроблення нових дотримуватись правил українського словотворення та акцентувати увагу на внесенні недозволених термінів, за потреби, до термінологічних стандартів будь-якої галузі знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 1.5:2003. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів.
2. ДСТУ 3966:2009. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять.
3. Українська мова: енцикл. — К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2000. — 227 с.
4. ДСТУ 2470-94. Надійність техніки. Системи технологічні. Терміни та визначення.
5. ДСТУ 2248-93. Обладнання та інструменти для плит деревно-стружкових. Терміни та визначення.
6. Плєскач В. Кальки в українській технічній термінології / Національний ун-т «Львів. політехніка» // Вісник: Проблеми української термінології. — 2002. — № 453. — С. 510—512.
7. ДСТУ 2825-94. Розрахунки та випробування на міцність. Терміни та визначення основних понять.
8. ДСТУ 2751-94. Металургія порошкова. Терміни та визначення.
9. ДСТУ 2552-94. Руди залізні та марганцеві. Види і властивості. Терміни та визначення.
10. ДСТУ 3994-2000. Безпека в надзвичайних ситуаціях. Надзвичайні ситуації природні. Чинники фізичного походження. Терміни та визначення.
11. ДСТУ 3321:2003. Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять.
12. ДСТУ 2273:2006. Протипожежна техніка. Терміни та визначення основних понять.
13. Хроменков Г. Про нову редакцію Ліцензійних умов // Пожежна безпека: наук.-вироб. журн. — 2009. — № 10 (121). — 34—35 с.
14. Дрозд М. Аспекти формування термінологічних стандартів / Дрозд М., Кияк Т. Національний ун-т «Львів. політехніка» // Вісник: Проблеми української термінології. — 2002. — № 453. — С. 506—512.
15. Огар Е. Комп'ютеризація видавничої галузі та розвиток сучасної видавничої термінології / Огар Е., Процик М. — Національний ун-т «Львів. політехніка» // Вісник: Проблеми української термінології. — 2002. — № 453. — С. 238—242. ■